

Pojęcia kluczowe: formalizm postępowania, wymogi formalne, pisma procesowe, wnioski dowodowe

# Artykuły

Aneta Mendrek

## DOKĄD ZMIERZA ART. 128<sup>1</sup> K.P.C. I GDZIE NAS ZAPROWADZI?

W artykule przedstawiono wyzwania, jakie przed naukowcami i praktykami stawia nowe unormowanie art. 128<sup>1</sup> k.p.c. Regulacja ta z uwagi na *prima facie* nadmierny formalizm oraz nieprecyzyjne sformułowania budzi wiele kontrowersji. W artykule zaprezentowano propozycje rozstrzygnięcia problemów wyłaniających się na tle wykładni i stosowania art. 128<sup>1</sup> k.p.c., w tym skutków niewyodrębnienia w piśmie uzasadnienia, możliwości ponowienia wniosku dowodowego oraz wzajemnej relacji art. 128<sup>1</sup> i art. 243<sup>2</sup> k.p.c.

### WPROWADZENIE

Ustawą z 9.03.2023 r.<sup>1</sup> z dniem 1.07.2023 r. dodano art. 128<sup>1</sup> k.p.c. Stanowi on, że „pismo wnoszone przez stronę zastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej powinno zawierać wyraźnie wyodrębnione oświadczenia, twierdzenia oraz wnioski, w tym wnioski dowodowe. Jeżeli pismo zawiera uzasadnienie, wnioski dowodowe, zgłoszone tylko w tym uzasadnieniu, nie wywołują skutków, jakie ustawa wiąże ze zgłoszeniem ich przez stronę”.

Unormowanie to już na etapie prac legislacyjnych budziło istotne zastrzeżenia przedstawicieli nauki i praktyki<sup>2</sup>. Pomimo licznych krytycznych uwag

<sup>1</sup> Ustawa z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 614).

<sup>2</sup> Zob. opinie i uwagi zgłoszone do projektu, dostępne na stronie <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12350804/katalog/12812711#12812711> (dostęp: 19.07.2023 r.): S. Cieślak, *Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie projektu nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych powiązanych z nim ustaw (nr druku UD 156)*, s. 15–16; M. Manowska, *Uwagi Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD156)*, s. 8–11; *Opinia Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów o projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych*

ustawodawca nie zrezygnował z wprowadzenia omawianej instytucji. Zmusza to akademików i praktyków do stawienia czoła wynikającym z niej wyzwaniom. W kontekście kształtu przyjętych rozwiązań, nacechowanych *prima facie* nadmiernym formalizmem, nasuwa się również postawione w tytule pytanie. W artykule podjęto próbę zidentyfikowania problemów teoretycznoprawnych i praktycznych wyłaniających się na tle wykładni i stosowania art. 128<sup>1</sup> k.p.c. oraz zaproponowania ich rozwiązań, a także odpowiedzi na pytanie, dokąd unormowanie to zmierza i gdzie nas zaprowadzi<sup>3</sup>.

## 1. DOKĄD ZMIERZA ART. 128<sup>1</sup> K.P.C.?

Wprowadzenie omawianego unormowania – wedle zamierzeń projektodawców – ma:

- stanowić przejaw konkretyzacji klauzuli poszanowania dobrych obyczajów (art. 3 k.p.c.). – służyć do „zmobilizowania zawodowych pełnomocników do konstruowania pism procesowych w sposób zwięzły i przejrzysty” i wyraźnego wyodrębnienia ich *petitum*;
- eliminować praktykę zgłaszania wniosków dowodowych jedynie w uzasadnieniu, które bywa bardzo obszerne, przez co wnioski te „mogą zostać przeoczone” przez sąd;
- mieć „korzystny wpływ na ekonomikę procesu, albowiem zwięzłe podanie wniosków dowodowych na wstępie pisma umożliwi zarówno sądowi, jak i drugiej stronie szybkie zapoznanie się z jego treścią, bez ryzyka, że jakieś istotne zagadnienia zostaną przeoczone”;
- „zapobiec dalszemu, zbędnemu rozrostowi objętości pism procesowych opracowywanych przez profesjonalnych pełnomocników”, osiągnięta w ten sposób przejrzystość i czytelność wywodów zawartych w pismach ma przekładać się „na czas poświęcony przez sędziego na lekturę pism, a w makroskali – na większą wydajność pracy sądów”<sup>4</sup>.

W ocenie projektodawców adekwatną sankcją za „zgłoszenie istotnych wnio-

---

*innych ustaw (UID 156), s. 13–14; Opinia Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej do projektu ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (nr wykazu prac rady ministrów UID 156), s. 9; Opinia Polskiej Izby Rzeczników Patentowych na temat projektu ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw, s. 3; Uwagi Prokuratorii Generalnej RP do projektu ustawy (UID 156), KR-51-667/21/JPD, s. 1–2; Uwagi Sądu Apelacyjnego w Warszawie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 26 sierpnia 2021 r. (nr w wykazie UID 156), s. 3–4; Uwagi do projektu UID 156 zgłoszone przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku, s. 5; Stanowisko Konfederacji Lewiatan dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UID 156), s. 1; Uwagi Prezesa UOKiK do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UID156), s. 1.*

<sup>3</sup> Publikacja finansowana przez Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie w ramach programu Wsparcie Aktywności Konferencyjnej -WAK-2023.

<sup>4</sup> Uzasadnienie rządowego projektu z 27.9.2022 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy IX kadencja, nr 2650, s. 8–9, <https://>

sków dowodowych jedynie w uzasadnieniu pisma procesowego powinno być ich całkowite pominięcie przez sąd, bez wydawania w tym przedmiocie żadnych dodatkowych rozstrzygnięć”.

W kontekście takiej argumentacji stwierdzenie, że Temida jest ślepa, może nabrać zupełnie nowego sensu<sup>5</sup>. Ustawodawca w imię źle pojętej ekonomiki procesu chce zwolnić sądy z czytania „obszernych uzasadnień pism”, niebędących – w jego ocenie – miejscem na prezentowanie „istotnych zagadnień”. Taki sposób usprawniania postępowania zupełnie wypacza jego cel.

## 2. POWINNOŚCI WYNIKAJĄCE Z ART. 128<sup>1</sup> ZD. 1 K.P.C.

Zdanie pierwsze art. 128<sup>1</sup> k.p.c. stanowi, że „pismo wnoszone przez stronę zastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej powinno zawierać wyraźnie wyodrębnione oświadczenia, twierdzenia oraz wnioski, w tym wnioski dowodowe”.

Właściwe zastosowanie tego przepisu wymaga rozstrzygnięcia, kto jest adresatem przewidzianej w nim powinności oraz czy przepis ten wprowadza nowy wymóg formalny pisma procesowego, a jeżeli tak, jakie będą konsekwencje uchybienia mu.

### 2.1. ADRESAT DYSPOZYCJI NORMY ZAWARTEJ W ART. 128<sup>1</sup> K.P.C.

Dyspozycja art. 128<sup>1</sup> k.p.c. odnosi się do pism procesowych wnoszonych „przez stronę zastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej”. Literalna wykładnia tego przepisu mogłaby prowadzić do wniosku, że określona w nim powinność odnosi się nie tylko do sytuacji wnoszenia pisma procesowego przez podmioty profesjonalne (profesjonalnych pełnomocników wykonujących zawód adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego, a także przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej)<sup>6</sup>, lecz także do pism wnoszonych osobiście przez stronę reprezentowaną w postępowaniu przez profesjonalnego pełnomocnika. Użyty w tym przepisie zwrot należy rozumieć wąsko, jako od-

orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/4E1187E1F1916D16C12588CC0058D95A/%24File/2650.pdf (dostęp: 17.07.2023 r.).

<sup>5</sup> Zob. *Uwagi SA w Warszawie* (s. 4), w których słusznie zauważono, że unormowanie to nie buduje zaufania do sądów i daje asumpt do formułowania zarzutów legalizacji praktyki nieczytania przez sędziów uzasadnień pism procesowych. Również w uwagach do projektu UD 156 zgłoszonych przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku (s. 5) zwracano uwagę, że rozwiązanie to godzi w autorytet wymiaru sprawiedliwości.

<sup>6</sup> Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej nie występuje w postępowaniu w charakterze pełnomocnika, stąd posługiwanie się w niniejszym artykule w kontekście wykładni art. 128<sup>1</sup> k.p.c. pojęciem pism procesowych wnoszonych przez profesjonalnych pełnomocników należy rozumieć jako skrót myślowy i odnosić je również do pism wnoszonych przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej.

noszący się wyłącznie do pierwszego z kontekstów<sup>7</sup>. Za zawężającą wykładnię przemawiają względy tożsame do tych, które legły u podstaw poglądu wyrażonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego<sup>8</sup> na gruncie równie nieprecyzyjnego sformułowania użytego w art. 102 ust. 4 ustawy z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych<sup>9</sup>. Również uzasadnienie projektu ustawy nie pozostawia wątpliwości, że wedle zamierzeń projektodawcy wymogi z art. 128<sup>1</sup> k.p.c. mają się odnosić do pism składanych przez wskazane w nim podmioty profesjonalne, skoro ich celem jest „zmobilizowanie zawodowych pełnomocników do konstruowania pism procesowych w sposób zwięzły i przejrzysty”<sup>10</sup>.

## 2.2. CHARAKTER POWINNOŚCI WYRAŻNEGO WYODRĘBNIENIA ELEMENTÓW PISMA

Użyte w art. 128<sup>1</sup> zd. 1 k.p.c. sformułowanie nie pozwala precyzyjnie określić, co od czego ma być wyodrębniane. Należy zauważyć, że o ile Kodeks odróżnia wnioski od innych oświadczeń (zob. art. 125 § 1, art. 126 § 1 pkt 4 k.p.c.), o tyle twierdzenia stanowią jedną z kategorii oświadczeń (obok m.in. zaprzeczeń, przyznania faktów, uznania powództwa, cofnięcia pozwu, zmiany powództwa). Przede wszystkim jednak nie sposób określić, na czym ma polegać wyraźne wyodrębnienie elementów pisma. Sprowadzając to poniekąd do absurdu, można zapytać, czy chodzi o nowy akapit, użycie punktacji, innego rodzaju lub rozmiaru czcionki, a może należy pogrubić lub rozstrzelić tekst, użyć podkreśleń, wyróżnić kolorem, wziąć w ramkę albo użyć klawisza Caps Lock, czy w końcu stworzyć nowe akapity zatytułowane „oświadczenia”, „twierdzenia”, „wnioski”? To, co dla jednej osoby zapoznającej się z pismem będzie wyraźnym wyodrębnieniem, dla innej – niekoniecznie.

Powyższe przemawia za przyjęciem poglądu, że przepis art. 128<sup>1</sup> zd. 1 k.p.c., wbrew pozorom, nie wprowadza nowego wymogu formalnego pisma. Zawiera on swego rodzaju postulat adresowany do profesjonalnych pełnomocników, w dodatku sformułowany w sposób wysoce nieprecyzyjny i uniemożliwiający odkodowanie, na czym w istocie wynikająca zeń powinność ma polegać.

<sup>7</sup> Jak się zdaje, odmiennie M. Manowska, *Uwagi...*, s. 9.

<sup>8</sup> Zob. postanowienie SN z 7.03.2007 r. (II CZ 4/07), LEX nr 1017538, w którym SN stanął na stanowisku, że art. 102 ust. 4 u.k.s.c. (przewidujący zwrot *a limine* wniosku o zwolnienie od kosztów „strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego”) „należy rozumieć w ten sposób, że przewidziany w nim rygor zwrotu wniosku bez wzywania o uzupełnienie braków formalnych dotyczy wyłącznie sytuacji, w której wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożył reprezentujący stronę adwokat lub radca prawny”; podobnie postanowienie SN z 24.04.2008 r. (IV CZ 27/08), LEX nr 646359.

<sup>9</sup> Ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1144 ze zm.), dalej: u.k.s.c.

<sup>10</sup> Uzasadnienie rządowego projektu z 27.09.2022 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy IX kadencja, nr 2650, s. 8, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/4E1187E1F1916D16C12588CC0058D95A/%24File/2650.pdf> (dostęp: 17.07.2023 r.).

Niezależnie od powyższego, nawet gdyby stanąć na stanowisku, że wskazana w art. 128<sup>1</sup> zd. 1 k.p.c. powinność stanowi nowy wymóg formalny (do czego w ocenie autorki nie ma podstaw), to należałoby przyjąć, że niezadośćuczynienie mu nie uniemożliwia nadania pismu biegu<sup>11</sup>, a w konsekwencji brak taki nie może stanowić podstawy zwrotu pisma *a limine* na podstawie art. 130<sup>2</sup> k.p.c.<sup>12</sup> Podkreślić wypada, że gdyby ustawodawca zamierzał w wysokim stopniu ujednolicić i ustandaryzować pisma procesowe (co nie wydaje się uzasadnione i pożądane), to powinien wprowadzić wymóg użycia formularza urzędowego<sup>13</sup>. Skoro się na to nie zdecydował, to nie ma podstaw do sankcjonowania bliżej niesprecyzowanych wymagań odnoszących się do struktury i warstwy graficznej pisma procesowego<sup>14</sup>.

Na marginesie należy zauważyć, że próba sięgnięcia w praktyce orzeczniczej do tego przepisu zrodziłaby konieczność wskazania w zarządzeniu o zwrocie pisma, na czym ów brak ma polegać (zgodnie z art. 130<sup>1a</sup> § 2 k.p.c.), tj. sprecyzowania, co od czego w piśmie nie zostało wyodrębnione, względnie które wyodrębnienie nie było wyraźne. Tego rodzaju praktyka nie licowałaby z powagą sądu.

### 3. NOWY CIĘŻAR PROCESOWY WYNIKAJĄCY Z ART. 128<sup>1</sup> ZD. 2 K.P.C.

Przepis art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. stanowi, że „jeżeli pismo zawiera uzasadnienie, wnioski dowodowe, zgłoszone tylko w tym uzasadnieniu, nie wywołują skutków, jakie ustawa wiąże ze zgłoszeniem ich przez stronę”. O ile nie budzi wątpliwości, że przepis ten wprowadza nowy wymóg formalny pism procesowych wnoszonych przez profesjonalnych pełnomocników (zob. pkt 2.1.), o tyle dużo bardziej problematyczne wydaje się rozstrzygnięcie, jakie będą skutki niewyodrębnienia uzasadnienia w piśmie procesowym (przewidziany w tym przepisie wymóg *expressis verbis* odnosi się wyłącznie do pism „zawierających uzasadnienie”), na czym polega wymóg formalny przewidziany w tym przepisie i w jakich sytuacjach procesowych znajdzie zastosowanie przewidziana w nim sankcja.

<sup>11</sup> Jak się wydaje, podobnie M. Dziurda (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 roku*, Warszawa 2023, t. 6-8, komentarz do art. 128<sup>1</sup>. Autor ten wyraża pogląd, że nie wydaje się, aby niespełnienie wymagań wynikających ze zdania pierwszego art. 128<sup>1</sup> k.p.c. samo przez się uniemożliwiałoby nadanie sprawie biegu.

<sup>12</sup> Odmiennie stanowisko w tej kwestii zajmują T. Szanciło (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, t. 1, komentarz do art. 128<sup>1</sup>, nb 3 oraz P. Rodziewicz (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Warszawa 2023, Legalis, komentarz do art 128<sup>1</sup>, nb 2.

<sup>13</sup> Zob. S. Cieślak, *Formalizm postępowania cywilnego*, Warszawa 2008, s. 211 i n.; S. Cieślak, *Opinia...*, s. 16.

<sup>14</sup> Jak trafnie stwierdził S. Cieślak (*Opinia...*, s. 16), rozwiązanie to może prowadzić do dowolności w ocenie organu procesowego.

### 3.1. SKUTKI NIWYODRĘBNIENIA UZASADNIENIA

Od 1.07.2023 r. każdy profesjonalny pełnomocnik i każdy sędzia stanął przed koniecznością odpowiedzi na pytanie, czy możliwe jest zastosowanie sankcji przewidzianej w art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. w razie niewyodrębnienia uzasadnienia w treści pisma procesowego (w tym w treści pozwu lub odpowiedzi na pozew).

Wydaje się, że odpowiedź ta powinna być negatywna, z uwagi na to, że uzasadnienie pisma nie stanowi ogólnego wymogu pisma procesowego (zob. art. 126 k.p.c.)<sup>15</sup>, a Kodeks nie określa sposobu rozmieszczenia poszczególnych rodzajów oświadczeń w ramach zwyczajowo występującego w praktyce podziału pisma procesowego na *petitum* i uzasadnienie.

*De lege lata* brak jest podstaw do zastosowania sankcji z art. 128<sup>1</sup> k.p.c., jeżeli profesjonalny pełnomocnik nie wyodrębni uzasadnienia w treści pisma procesowego. Pokazuje to słabość i absurdalność przyjętego w art. 128<sup>1</sup> k.p.c. rozwiązania (z perspektywy zakładanych przez projektodawcę celów).

Czy zatem proste pominięcie słowa „uzasadnienie” w treści pisma procesowego może w praktyce stać się orężem profesjonalnych pełnomocników w nierównej walce o zachowanie resztek rzetelności procesu cywilnego? Przyszłość pokaże. Jednak, jak można przypuszczać, profesjonalni pełnomocnicy będą obawiać się, że pomimo pominięcia słowa „uzasadnienie” sąd uzna, że jakiś fragment stanowi w istocie „zawarte w piśmie uzasadnienie”<sup>16</sup>, a pełnomocnik nadużywa prawa procesowego. Choć taka wykładnia *de lege lata* nie jest uprawniona, to z dużym prawdopodobieństwem można zakładać, że ostrożność procesowa – jaką na co dzień muszą wykazywać się profesjonalni pełnomocnicy – doprowadzi do ukształtowania praktyki powielania wniosków dowodowych w ramach dawnego *petitum* i uzasadnienia bez wyodrębniania tego ostatniego. A zatem ustawodawca osiągnie efekt sprzeczny z zamierzonym. Pisma procesowe nie będą ani czytelniejsze, ani bardziej związane.

<sup>15</sup> Wymóg taki został zastrzeżony wyłącznie w odniesieniu do niektórych pism procesowych kwalifikowanych, w tym niektórych środków zaskarżenia lub ich elementów, w szczególności apelacja powinna zawierać związane przedstawienie zarzutów i ich uzasadnienie (art. 368 § 1 pkt 2 i 3), zażalenie – związane uzasadnienie zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów (art. 394 § 3); skarga kasacyjna – przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (art. 398<sup>4</sup> § 1 pkt 2) oraz wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398<sup>4</sup> § 2); skarga o wznowienie postępowania – powinna zawierać podstawę wznowienia i jej uzasadnienie (art. 409); skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia – przytoczenie jej podstaw oraz ich uzasadnienie (art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 2); odwołanie od decyzji organu rentowego – związane przytoczenie zarzutów oraz wniosków i ich uzasadnienie (art. 477<sup>10</sup> § 1); odwołania od decyzji Prezesów UOKiK, URE, UKE, UTK, organu regulacyjnego – „przytoczenie zarzutów, związane ich uzasadnienie” (art. 479<sup>28</sup> § 3, art. 479<sup>49</sup>, art. 479<sup>60</sup>, art. 479<sup>71</sup>, art. 479<sup>82</sup>); skarga na czynności komornika – wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem (art. 767 § 3). Wymaganie takie nie znalazło się w szczególności wśród wymagań pozwu (art. 187 k.p.c.) oraz pisma przygotowawczego (art. 127 k.p.c.).

<sup>16</sup> Ryzyko takie dostrzegła m.in. M. Manowska, *Uwagi...*, s. 9. Z kolei S. Cieślak (*Opinia...*, s. 16) zwrócił uwagę na ryzyko dowolności ocen organu procesowego.

### 3.2. NOWY WYMÓG FORMALNY Z ART. 128<sup>1</sup> ZD. 2 K.P.C.

Określenie, na czym wynikający z tego przepisu wymóg formalny ma polegać, jawi się jako szczególnie problematyczne, a to za sprawą użycia słów „zgłoszone tylko w tym uzasadnieniu”. Wydaje się, że ze sformułowania tego należy *a contrario* wywieść zakaz zgłaszania wniosków dowodowych tylko w uzasadnieniu pisma (o ile pismo je zawiera). Zgodnie z zasadą *exceptiones non sunt extendendae* przepis ten powinien być wykładany ściśle. Zatem sankcja w nim przewidziana znajdzie zastosowanie wyłącznie, jeżeli pismo zawiera uzasadnienie i wyłącznie w sytuacji, gdy wniosek dowodowy został sformułowany tylko w ramach uzasadnienia pisma. *De lege lata* sankcja w nim przewidziana nie znajduje więc zastosowania, jeżeli wniosek dowodowy zostanie zgłoszony częściowo w *petitum*, a częściowo w uzasadnieniu pisma, np. jeżeli pełnomocnik w *petitum* pisma zawrze wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka X na okoliczności sprecyzowane w określonym punkcie lub na określonej stronie uzasadnienia pisma, a następnie we wskazanym miejscu uzasadnienia sformułowana zostanie konkretna teza dowodowa w sposób pozwalający powiązać ją z wnioskiem zgłoszonym w *petitum* (np. poprzez ponowne przywołanie, że chodzi o dowód z zeznań świadka X).

Sankcja z art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. nie znajdzie również zastosowania, jeżeli pełnomocnik w *petitum* pisma wyszczególni dowody, o których dopuszczenie wnosi (np. wskazał, że wnosi o dopuszczenie dowodów z zeznań świadków, precyzując ich imiona, nazwiska i adresy), nie odnosząc się w ogóle do tez dowodowych lub wskazując, że chodzi o „fakty wskazane w uzasadnieniu”. W takim przypadku, jeżeli w uzasadnieniu takiego pisma wnioski te zostaną doprecyzowane poprzez skonkretyzowanie tez dowodowych odnoszących się do każdego z dowodów, sąd powinien wnioski te rozpoznać, wydając postanowienie dowodowe (art. 236 k.p.c.). Jeżeli w treści uzasadnienia wnioski te nie zostaną doprecyzowane w sposób umożliwiający powiązanie ich z konkretnymi faktami wskazanymi w uzasadnieniu, powinien znaleźć zastosowanie przepis art. 235<sup>2</sup> § 1 pkt 6 k.p.c.

Sankcja z art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. znajdzie zastosowanie, jeżeli pełnomocnik w *petitum* nie powołał danego dowodu, a zgłosił go wyłącznie w uzasadnieniu pisma. Analogicznie należy traktować użycie w *petitum* pisma ogólnikowego wniosku o „dopuszczenie dowodów wskazanych w treści uzasadnienia na wskazane tam okoliczności”.

### 3.3. SKUTKI UCHYBIENIA CIĘŻAROWI PROCESOWEMU OKREŚLONEMU W ART. 128<sup>1</sup> ZD. 2 K.P.C.

Ciężar procesowy wynikający z art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. został obwarowany wyjątkowo surowym rygiorem niewywołania przez wniosek dowodowy skutków, jakie ustawa wiąże z jego zgłoszeniem przez stronę. Sankcja taka powoduje, że sąd jest zwolniony z obowiązku ustosunkowania się do takiego wniosku i wy-

dawania w jego przedmiocie jakiegokolwiek postanowienia. W tym zakresie art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. stanowi przepis szczególny względem art. 235<sup>2</sup> § 2 k.p.c.

Rygoryzm tego rozwiązania polega na braku jakiegokolwiek procedury sanacyjnej, szczególnie w przypadku wniosków objętych prekluzją. Zauważyć należy, że zastrzeżony w tym przepisie rygor za zamieszczenie wniosku dowodowego tylko w uzasadnieniu pisma jest daleko bardziej surowy niż rygory przewidziane w art. 130<sup>1</sup> k.p.c. (na wypadek uchybienia obowiązkowi złożenia pisma na urzędowym formularzu) oraz w art. 130<sup>1a</sup> i 130<sup>2</sup> k.p.c. (na wypadek złożenia przez profesjonalnego pełnomocnika pisma dotkniętego brakami formalnymi lub fiskalnymi), które umożliwiają stronie usunięcie braku.

Tak daleko idący skutek, mogący ograniczać prawo strony do wysłuchania<sup>17</sup>, nie był niezbędny dla osiągnięcia celu unormowania.

Wybór sankcji miał na celu zwolnienie sądu z obowiązku wydania postanowienia dowodowego (skoro nie wywołał on skutków), a finalnie brak możliwości podnoszenia w środku zaskarżenia zarzutu naruszenia przepisów postępowania polegającego na nierozpoznaniu przez sąd wniosku dowodowego. Jak wynika z przytoczonych na wstępie motywów projektu nowelizacji, chodziło o wyeliminowanie sytuacji, w których sąd przeoczy wniosek dowodowy zawarty w uzasadnieniu pisma, pełnomocnik fakt ten przemilczy i nie zwróci nań sądowi uwagi, a następnie podniesie zarzut nierozpoznania tego wniosku.

Rozumowanie to opiera się na wadliwych założeniach, że sąd może „przeoczyć” wniosek, a nielojalny profesjonalny pełnomocnik tylko na to czeka. Pierwsze założenie, że sąd „przeoczy” wniosek zawarty w uzasadnieniu, *implicite* zakłada, że sąd ani razu z uzasadnieniem pisma się nie zapozna lub robi to pobieżnie<sup>18</sup>. Na założenie takie wskazuje również fakt, że omawiany rygor dotknie również wyraźnie wyodrębnione wnioski dowodowe, o ile tylko nie zostaną zgłoszone w *petitum*. Tego rodzaju standard zwalniania sądu z obowiązku czytania uzasadnienia pisma (które, jak wskazano w uzasadnieniu projektu nowelizacji w kontekście ryzyka przeoczenia wniosków – „w wielu wypadkach bywa bardzo obszerne”) stanowi zaprzeczenie elementarnej rzetelności proceduralnej i prawa strony do bycia wysłuchaną. Z kolei supozycja, jakoby profesjonalni pełnomocnicy mieli ukrywać wnioski dowodowe, nie wydaje się zgodna z praktyką. Niejednokrotnie pełnomocnicy zwracają sądom uwagę na nierozpoznane wnioski dowodowe (również te zawarte w *petitum* pisma), mimo że formalnie w braku postanowienia dowodowego nie są zobligowani zgłaszać

<sup>17</sup> W literaturze wskazuje się, że unormowanie to narusza prawo strony do obrony. Tak m.in. J. Gołaczyński, *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*, Warszawa 2023, t. 3, komentarz do art. 128<sup>1</sup>.

<sup>18</sup> Podobny wniosek można wywieść z zawartego w uzasadnieniu projektu stwierdzenia, że „rozwiązanie będzie miało korzystny wpływ na ekonomikę procesu, albowiem związane podanie wniosków dowodowych na wstępie pisma umożliwi zarówno sądowi, jak i drugiej stronie szybkie zapoznanie się z jego treścią, bez ryzyka, że jakieś istotne zagadnienia zostaną przeoczone. Pośrednio może też zapobiec dalszemu, zbędnemu rozrostowi objętości pism procesowych opracowywanych przez profesjonalnych pełnomocników”.



zastrzeżenia z art. 162 k.p.c. Przemilczanie faktu, że sąd jakiegoś wniosku nie rozpoznał, nie leży w interesie pełnomocników i ich klientów. Przy obecnym modelu apelacji uczynienie z tego zarzutu apelacyjnego może co do zasady doprowadzić najwyżej do przeprowadzenia tego dowodu przez sąd drugiej instancji. Żaden pełnomocnik, który z przeprowadzeniem dowodu wiąże szansę korzystnego rozstrzygnięcia, nie będzie czekał na jego przeprowadzenie w drugiej instancji. Jeżeli wniosek nie ma istotnego znaczenia, to albo zostanie pominięty (jeżeli nieistotność wynika już z jego treści), albo podniesienie tego zarzutu nie wpłynie na wynik postępowania. Z kolei przemilczanie takiej sytuacji w drugiej instancji zupełnie miałyby się z celem, gdyż nie może być to podstawą skargi kasacyjnej ani skargi o wznowienie postępowania.

Niezależnie od powyższego dla wyeliminowania takiego nielojalnego zachowania pełnomocnika wystarczyłoby wprowadzenie ciężaru zwracania sądowi uwagi przed zamknięciem rozprawy na nierozpoznane wnioski dowodowe pod rygorem analogicznym jak przewidziany w art. 162 § 2 k.p.c. Tymczasem ustawodawca wprowadził sankcję eliminującą również wnioski dowodowe dostrzeżone przez sąd, a w pewnych sytuacjach procesowych uniemożliwiająca pełnomocnikowi (a faktycznie stronie) ponowne domaganie się przeprowadzenia dowodu, co do którego wniosek dowodowy został zawarty w części pisma uznanej przez ustawodawcę za mniej istotną i niewymagającą uwagi.

Wprowadzone rozwiązanie jest sprzeczne z wymogami rzetelnego ukształtowania procedury i stanowi nieproporcjonalne ograniczenie prawa do sądu, a zatem narusza art. 31 ust. 3 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP<sup>19</sup>.

### 3.4. MOŻNOŚĆ PONOWNEGO ZŁOŻENIA WNIOSKU DOWODOWEGO

Uchybienie ciężarowi wynikającemu z art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. oraz związany z tym rygor sam w sobie nie wyklucza ponownego zgłoszenia wniosku dowodowego. Dopuszczalność zgłoszenia ponownie takiego wniosku zależna będzie od tego, czy w świetle reguł koncentracji materiału procesowego znajdujących zastosowanie w danej sprawie na danym etapie postępowania będzie jeszcze dopuszczalne zgłoszenie wniosków dowodowych (zob. art. 205<sup>3</sup> § 2, art. 205<sup>12</sup>, 458<sup>5</sup>, 458<sup>15</sup> k.p.c.)<sup>20</sup>. Wydaje się, że – poza wspomnianą już prekluzją – zasad-

<sup>19</sup> Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. nr 78 poz. 483 ze zm.).

<sup>20</sup> Na temat zasad koncentracji materiału procesowego zob. szerzej m.in. K. Gajda-Roszczyńska, *System koncentracji materiału procesowego po zmianach wprowadzonych na mocy ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, „Polski Proces Cywilny” 2020/1, s. 68 i n.; A. Mendrek, *Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych – zagadnienia wybrane* (w:) *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie*, red. M. Dumkiewicz, K. Kopaczyńska-Pieczniak, J. Szczotka, Warszawa 2020, s. 882–885; A. Mendrek, *Postępowanie odrębne z udziałem konsumentów – uwagi w świetle projektowanych zmian Kodeksu postępowania cywilnego*, „Monitor Prawniczy” 2022/8, s. 416–417; A. Jakubecki, *Dostęp do ochrony prawnej w świetle ustawy nowelizującej KPC z 4.7.2019 r.* (w:) *Dostęp do ochrony prawnej w postępowaniu cywilnym*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021, s. 4–10; A. Jakubecki, *Koncentracja materiału procesowego*

niczą przeszkodą w odwróceniu negatywnego skutku rygору przewidzianego w art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. (poprzez ponowne zgłoszenie wniosku dowodowego) będzie w praktyce niezmysławianie sobie przez pełnomocnika, że skutek taki nastąpił<sup>21</sup>. Przy czym zgłoszenie wniosku dowodowego tylko w uzasadnieniu pisma nie będzie na ogół konsekwencją nieznamomości art. 128<sup>1</sup> k.p.c. ani tym bardziej autodestrukcyjnych działań pełnomocnika. Jak należy przypuszczać, w wielu wypadkach tego rodzaju sytuacja będzie konsekwencją zwykłego przeoczenia, np. przy przekopowywaniu wniosków dowodowych z *petitum* do uzasadnienia lub odwrotnie (szczególnie w przypadku pism rozbudowanych pod względem faktycznym i dowodowym). Z perspektywy wymogów rzetelności proceduralnej nie można zaakceptować ukształtowania postępowania w sposób uniemożliwiający naprawienie takiego błędu, nawet w sytuacji jego dostrzeżenia przez sąd, a w razie zastosowania prekluzji – również w sytuacji dostrzeżenia błędu przez autora pisma. Ustawodawca wymaga od profesjonalnych pełnomocników nie tyle należytej staranności i profesjonalizmu, ile *de facto* nieomyślności. Takich standardów ustawodawca nie przewiduje nawet w odniesieniu do sądu, skoro przepisy Kodeksu przewidują możliwość rektyfikacji orzeczenia.

### 3.5. WNIOSKI DOWODOWE ZAWARTE W ZAŁĄCZNIKU DO PROTOKOŁU POSIEDZENIA (ART. 161 K.P.C.)

Artykuł 128<sup>1</sup> k.p.c. odnosi się do pism procesowych. W konsekwencji nie znajdzie on zastosowania do pisemnych oświadczeń zawartych w załączniku do protokołu posiedzenia (art. 161 k.p.c.). Nie oznacza to jednak możliwości obchodzenia art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. poprzez formułowanie wniosków dowodowych wyłącznie w uzasadnieniu takiego załącznika. Należy przypomnieć, że załącznik do protokołu posiedzenia stanowi jego uzupełnienie, służy uściśleniu albo uzupełnieniu wniosków i oświadczeń złożonych podczas posiedzenia<sup>22</sup>, a zatem nie jest on miejscem na formułowanie nowych – niezgłoszonych na posiedzeniu – wniosków dowodowych.

### 3.6. RELACJA ART. 128<sup>1</sup> ZD. 2 DO ART. 243<sup>2</sup> K.P.C.

Kolejnym istotnym zagadnieniem wyłaniającym się na tle stosowania art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. jest jego stosunek do art. 243<sup>2</sup> k.p.c. Wyjaśnienia wymaga kwestia

---

*w postępowaniu cywilnym A.D. 2019 – dyskrejonalna władza sędziego czy prekluzja? (w:) Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, red. M. Dziurda, T. Zembrzusi, Warszawa 2021, LEX/el.; T. Zembrzusi, *Koncentracja materiału procesowego – w poszukiwaniu właściwej drogi (w:) Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, red. M. Dziurda, T. Zembrzusi, Warszawa 2021, LEX/el.; T. Szczurowski, *Prekluzja twierdzeń i dowodów w nowym postępowaniu gospodarczym (w:) Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, red. M. Dziurda, T. Zembrzusi, Warszawa 2021, LEX/el.

<sup>21</sup> Na kwestię tę zwróciła również uwagę M. Manowska, *Uwagi...*, s. 10.

<sup>22</sup> Zob. m.in. J. Gudowski, M. Jędrzejewska (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Erciński, Warszawa 2016, komentarz do art. 161, teza 1.

możliwości zastosowania sankcji z art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. w odniesieniu do wniosku dowodowego zawartego wyłącznie w treści wyodrębnionego w piśmie procesowym uzasadnienia, a odnoszącego się do dopuszczenia dowodu z dokumentu, który znajduje się już w aktach lub został załączony do pisma procesowego.

Rozstrzygnięcie tego problemu zależy po części od sposobu rozstrzygnięcia innych spornych w doktrynie zagadnień wyłaniających się na tle wykładni art. 243<sup>2</sup> k.p.c., a mianowicie znaczenia dołączenia lub złożenia dokumentu do akt oraz tego, czy przepis ten zwalnia strony z ciężaru formułowania wniosków dowodowych odnoszących się do takich dokumentów<sup>23</sup>. Zaaprobowanie stanowiska, że przepis ten zwalnia strony z ciężaru formułowania wniosków dowodowych z dokumentów oraz określania tez dowodowych, a samo złożenie lub dołączenie dokumentu do akt powoduje automatyczne dopuszczenie tego dowodu na wszelkie fakty możliwe do ustalenia na jego podstawie, o ile sąd nie wyda postanowienia o pominięciu takiego dowodu, prowadziłyby do wniosku, że w rozważanej sytuacji nie znalazłby zastosowania rygor z art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. Jednak taka wykładnia art. 243<sup>2</sup> k.p.c. nie wydaje się uzasadniona.

Przepis art. 243<sup>2</sup> k.p.c. nie zwalnia stron z ciężaru formułowania wniosków dowodowych i tez dowodowych<sup>24</sup>. Należy przyjąć, że zakres automatycznego dopuszczenia dowodu z dokumentu znajdującego się w aktach obejmuje fakty objęte tezami dowodowymi<sup>25</sup>. Jednocześnie podkreślenia wymaga, że sąd jest uprawniony do czynienia ustaleń wykraczających poza zakresłone przez strony tezy dowodowe (na zasadach określonych w dalszej części)<sup>26</sup>.

Przyjęta wykładnia art. 243<sup>2</sup> k.p.c. nie oznacza jednak dopuszczalności zastosowania sankcji z art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. w rozważanej sytuacji.

Jeżeli profesjonalny pełnomocnik sformułuje wniosek dowodowy w treści wyodrębnionego w piśmie procesowym uzasadnienia, a w *petitum* pisma wniosku tego nie powieli ani też w żaden skonkretyzowany sposób się do niego nie odniesie, ale do pisma załączy dokument, to trudno uznać, że wniosek taki został zawarty „tylko w uzasadnieniu” w rozumieniu powołanego przepisu<sup>27</sup>.

<sup>23</sup> Szerzej na ten temat zob. A. Mendrek, *Znaczenie złożenia lub dołączenia dokumentu do akt sprawy w świetle art. 243<sup>2</sup> k.p.c.* (w:) *Dostęp do ochrony prawnej w postępowaniu cywilnym*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021, s. 269–270 oraz powołana tam literatura.

<sup>24</sup> Tak m.in. P. Ryłski, *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.07.2019 r. w ogólności*, „Palestra” 2019/11–12, s. 26; A. Turczyn (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. O. Piaskowska, Warszawa 2021, LEX/el., komentarz do art. 243<sup>2</sup>, teza 4; B. Wołodkiewicz, *Zmiany w postępowaniu dowodowym wprowadzone nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r.* (w:) *Reforma czy kolejna nowelizacja? Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC*, red. P. Ryłski, Warszawa 2020, Legalis/el.; M. Sieńko (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 1, Art. 1–477<sup>16</sup>, red. M. Manowska, Warszawa 2022, LEX/el., komentarz do art. 243<sup>2</sup>, tezy 2 i 5; A. Mendrek, *Znaczenie...*, s. 270 i 276–277; P. Tacij, *Zakres dowodu z dokumentu w świetle art. 243<sup>2</sup> k.p.c.*, „Przegląd Sądowy” 2022/4, s. 57 i 63.

<sup>25</sup> A. Mendrek, *Znaczenie...*, s. 276–277.

<sup>26</sup> Szerzej na ten temat A. Mendrek, *Znaczenie...*, s. 270–275, 277.

<sup>27</sup> Por. odmiennie P. Rodziewicz (w:) *Kodeks...*, komentarz art. 128<sup>1</sup>, nb 2.

Jak wynika z odpowiedzi projektodawcy nowelizacji do uwag zgłoszonych w toku konsultacji, celem tej regulacji jest eliminowanie nielojalnego działania pełnomocnika polegającego na „przemycaniu” wniosków dowodowych w treści rozbudowanego uzasadnienia, a przez to „przeoczeniu” przez sąd wniosków dowodowych<sup>28</sup>. Trudno zgodzić się ze stwierdzeniami, jakoby pełnomocnicy ukrywali, czy też – jak ujął to projektodawca – „przemycali” wnioski dowodowe, a sądy pomimo uważnej lektury pisma mogły je „przeoczyć”. Jednak nawet podążając takim tokiem rozumowania, nie sposób twierdzić, że można ukryć wniosek dowodowy dotyczący załączonego do pisma dokumentu.

Jeżeli natomiast wniosek dowodowy zgłoszony tylko w uzasadnieniu pisma odnosi się do dokumentu znajdującego się już w aktach i objętego innym wnioskiem dowodowym (np. złożonym przez drugą stronę), to przeprowadzając dowód z takiego dokumentu (dopuszczony na podstawie art. 243<sup>2</sup> zd. 1 k.p.c.), sąd nie może pomijać wynikających z niego faktów istotnych dla rozstrzygnięcia (nawet w zakresie nieobjętym przytoczeniami stron)<sup>29</sup>. Przeprowadzenie dowodu ze złożonego lub załączonego do akt dokumentu na fakt nieobjęty przytoczeniami stron i tezami dowodowymi jest dopuszczalne na podstawie art. 232 zd. 2 k.p.c. i nie wymaga wydania postanowienia dowodowego (art. 243<sup>1</sup> zd. 1 k.p.c.)<sup>30</sup>. Sąd powinien zwrócić na niego uwagę stron jako na fakt znany sądowi z urzędu (art. 228 § 2 k.p.c.). Obowiązek zwrócenia stronom uwagi na taki fakt wynika również z wymogów rzetelności proceduralnej<sup>31</sup>.

W świetle powyższego w praktyce ostrze sankcji przewidzianej w art. 128<sup>1</sup> k.p.c. może być wymierzone we wnioski dowodowe dotyczące innych środków dowodowych niż dokumenty, o których mowa w art. 243<sup>1</sup> k.p.c., a jeżeli chodzi o dokumenty, o których mowa w art. 243<sup>1</sup> k.p.c., to głównie w sytuacji, gdy pełnomocnik, formułując wniosek, w uzasadnieniu nie załącza dokumentu do pisma, a dokument ten nie został uprzednio do akt dołączony w związku z wcześniejszym wnioskiem dowodowym, albo pomimo wcześniejszego dołączenia sąd wydał postanowienie o jego pominięciu (np. teza dowodowa uprzedniego wniosku dotyczyła faktu nieistotnego dla rozstrzygnięcia albo niespornego).

<sup>28</sup> Załącznik do raportu z konsultacji – zestawienie uwag zgłoszonych do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD156) w ramach opiniowania wraz ze stanowiskiem resortu wobec uwag, druk sejmowy IX kadencja, nr 2650, s. 12; <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/4E1187E1F1916D16C12588CC0058D95A/%24File/2650.pdf> (dostęp: 17.07.2023 r.).

<sup>29</sup> A. Mendrek, *Znaczenie...*, s. 273–275, 277.

<sup>30</sup> Tak m.in. A. Mendrek, *Znaczenie...*, s. 273–275, 277; odmiennie M. Sieńko (w:) *Kodeks...*, komentarz do art. 232<sup>2</sup>, teza 3; P. Tacij, *Zakres...*, s. 61.

<sup>31</sup> A. Mendrek, *Znaczenie...*, s. 273–275, 277.

## PODSUMOWANIE

W ramach podsumowania wypada zatem odpowiedzieć, dokąd nas zaprowadzi art. 128<sup>1</sup> k.p.c.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że wprowadzone w art. 128<sup>1</sup> k.p.c. unormowanie nie jest w stanie zrealizować zamierzeń wskazanych w uzasadnieniu projektu ustawy. Efekty mogą być wprost przeciwne do zamierzonych.

Pisma, w miejsce prognozowanej zwięzłości, niejednokrotnie będą jeszcze bardziej rozbudowane, gdyż profesjonalni pełnomocnicy „z ostrożności procesowej” będą powielać wnioski dowodowe w ramach zwyczajowo wyróżnionego w praktyce *petitum* i uzasadnienia pisma, być może bez wyodrębniania tego ostatniego. Ewentualna praktyka zamieszczania wniosków dowodowych wyłącznie w *petitum* pisma bez odnoszenia się do nich w uzasadnieniu może utrudnić zrozumienie prezentowanego przez stronę stanowiska, co przeczy dążeniu do „przejrzystości i czytelności” wywodów, a w konsekwencji ograniczenia czasu poświęconego na ich lekturę.

Brak wyodrębniania uzasadnienia *de lege lata* teoretycznie powinien uniemożliwić zastosowanie sankcji z art. 128<sup>1</sup> zd. 2 k.p.c. (poza nielicznymi wypadkami, gdy przepisy szczególne – głównie w odniesieniu do niektórych środków zaskarżenia – wymagają uzasadnienia pisma lub jego elementu). Nie można jednak uznać za całkowicie bezpodstawne obaw, że niektóre sądy w praktyce będą poszukiwać w pismach uzasadnień pomimo braku ich wyodrębnienia, a w konsekwencji stosować rygor wskazany w tym przepisie.

Jeżeli ustawodawca – na co wskazano w uzasadnieniu projektu nowelizacji – chciał wyeliminować sytuacje, w których sąd nie rozpoznaje wniosku dowodowego, a nielojalnie działający pełnomocnik fakt ten przemilcza, aby następnie uczynić z tego przedmiot zarzutu (co, jak się wydaje, w praktyce zdarza się niezmiernie rzadko i nie jest „opłacalną” taktyką procesową), wystarczyło nałożyć na profesjonalnych pełnomocników ciężar zwrócenia sądowi uwagi na takie uchybienie przed zamknięciem rozprawy pod rygorem analogicznym do przewidzianego w art. 162 § 2 k.p.c.

Przyjęte rozwiązanie nakazujące zamykać sądowi oczy na dostrzeżony w uzasadnieniu i złożony w terminie wniosek dowodowy tylko dlatego, że pełnomocnik – zapewne omyłkowo – wyłącznie tam go zamieścił, zaprzecza istocie wymierzania sprawiedliwości i wymogom rzetelnego ukształtowania procedury. Podobnie jak zawarta w uzasadnieniu projektu sugestia, że uzasadnienie pisma procesowego nie zasługuje na uwagę sądu, szczególnie jeżeli jest obszerne.

Brak możliwości poprawienia przez pełnomocnika błędu mogącego skutkować w istocie pozbawieniem strony prawa do bycia wysłuchaną (czy wskutek prekluzji, czy to wobec braku świadomości zaistnienia omyłki) stawia profesjonalnym pełnomocnikom poprzeczkę znacznie wyżej niż należyta staranność wymagana od profesjonalisty. Takie ukształtowanie procedury wymaga ich nie-

omyślności i jako takie trudno uznać je za racjonalne, a w konsekwencji zgodne z wymogami rzetelności proceduralnej.

Przyjęte rozwiązanie, z wielu wskazanych w artykule względów, nie służy budowaniu zaufania do sądów i godzi w autorytet wymiaru sprawiedliwości, podobnie zresztą jak prowokowane nim potencjalne zjawisko ukrywania profesjonalnego pełnomocnika<sup>32</sup>.

Z powyższych względów całość kształt unormowań zawartych w art. 128<sup>1</sup> k.p.c. zasługuje na jednoznacznie negatywną ocenę. Wprowadzone rozwiązanie jest sprzeczne z wymogami rzetelnego ukształtowania procedury i stanowi nieproporcjonalne ograniczenie prawa do sądu, a zatem narusza art. 31 ust. 3 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Do czasu przesądzenia tej kwestii przez Trybunał Konstytucyjny, względnie uchylecia art. 128<sup>1</sup> k.p.c. w drodze nowelizacji, pozostaje jedynie ufać wrażliwości sądów na standardy rzetelnego postępowania i postulować wykładnię prokonstytucyjną (tam, gdzie to możliwe), a w razie konieczności eliminować wadliwe rozwiązania w ramach rozproszonej kontroli konstytucyjności.

## ABSTRACT

**adw. dr Aneta Mendrek**

PhD in law, assistant professor at the Department of Civil, Economic and Private International Law at the Institute of Law of the Cracow University of Economics, senior lecturer at the Department of Civil Procedure of the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University in Cracow, advocate, permanent mediator, mediator of the Mediation Centre at the Polish Bar Council, author of publications in the field of civil procedural law.

### **Where is Article 128<sup>1</sup> of the Code of Civil Procedure heading and where will it lead us?**

*The article discusses the new regulation of Article 128<sup>1</sup> of the Code of Civil Procedure. This provision, due to its prima facie excessive formalism and imprecise wording, raises a lot of controversy among legal scholars and practitioners. The author concludes that the solution introduced in this provision is contrary to the requirements of a fair form of procedure and constitutes a disproportionate*

<sup>32</sup> Na problem zwracają uwagę m.in.: M. Manowska, *Uwagi...*, s. 11; S. Cieślak, *Opinia...*, s. 16; S. Cieślak, *Zaufanie strony a zaostrzenie rygorów procesowych stosowanych w odniesieniu do wadliwych czynności adwokatów i radców prawnych w postępowaniu cywilnym (w:) Tajemnica adwokacko-radcowska i notarialna oraz inne środki ochrony zaufania w postępowaniu cywilnym*, red. S. Cieślak, Warszawa 2022, LEX/el. S. Cieślak podkreśla, że unormowania takie podważają zaufanie stron do pełnomocników.

*restriction of the right to a fair trial, and therefore violates Article 31(3) and Article 45(1) of the Constitution of the Republic of Poland. Therefore, the author postulates that, until this issue is resolved by the Constitutional Tribunal or eliminated by means of another amendment, courts should interpret this provision pro-constitutionally (where possible) and, if necessary, eliminate the defective solution as part of dispersed constitutional review. The article presents proposals for resolving detailed problems arising in the context of interpretation and application of the new regulation, including the effects of not separating the justification in a pleading, the possibility of repeating evidentiary motion, the mutual relationship of Article 1281 and Article 243(2) of the Code of Civil Procedure.*

**Keywords:** *formalism of proceedings, formal requirements, pleadings, evidentiary motions*

### **adw. dr Aneta Mendrek**

Doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego, Gospodarczego i Prywatnego Międzynarodowego w Instytucie Prawa Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, starszy wykładowca w Zakładzie Postępowania Cywilnego WPiA UJ, adwokat, stały mediator, mediator Centrum Mediacji przy Naczelnej Radzie Adwokackiej, autorka publikacji z zakresu prawa postępowania cywilnego.

ORCID: 0000-0002-1987-8070

### **BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA**

**Cieślak Sławomir**, *Formalizm postępowania cywilnego*, Warszawa 2008

**Cieślak Sławomir**, *Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie projektu nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych powiązanych z nim ustaw (nr druku UD 156)* <https://obsil.kirp.pl/wp-content/uploads/2021/10/21.09.30-Opinia-OBSiL-druk-UD-156.pdf> (dostęp: 11.07.2023 r.)

**Cieślak Sławomir**, *Zaufanie strony a zaostrzenie rygorów procesowych stosowanych w odniesieniu do wadliwych czynności adwokatów i radców prawnych w postępowaniu cywilnym (w:) Tajemnica adwokacko-radcowska i notarialna oraz inne środki ochrony zaufania w postępowaniu cywilnym*, red. S. Cieślak, Warszawa 2022, LEX/el.

**Dziurda Marcin** (w:): *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 roku*, Warszawa 2023

**Gajda-Roszczyńska Katarzyna**, *System koncentracji materiału procesowego po zmianach wprowadzonych na mocy ustawy z 4.07.2019 r.*

*o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, „Polski Proces Cywilny” 2020/1

**Gołaczyński Jacek**, *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*, Warszawa 2023, komentarz do art. 128<sup>1</sup>

**Gudowski Jacek, Jędrzejewska Maria** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, komentarz do art. 161

**Jakubecki Andrzej**, *Dostęp do ochrony prawnej w świetle ustawy nowelizującej KPC z 4.7.2019 r.* (w:) *Dostęp do ochrony prawnej w postępowaniu cywilnym*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021

**Jakubecki Andrzej**, *Koncentracja materiału procesowego w postępowaniu cywilnym A.D. 2019 – dyskrecjonalna władza sędziego czy prekluzja?* (w:) *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, red. M. Dziurda, T. Zembruski, Warszawa 2021, LEX/el.

**Manowska Małgorzata**, *Uwagi Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UID156)*.

**Mendrek Aneta**, *Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych – zagadnienia wybrane* (w:) *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie*, red. M. Dumkiewicz, K. Kopaczyńska-Pieczniak, J. Szczotka, Warszawa 2020

**Mendrek Aneta**, *Postępowanie odrębne z udziałem konsumentów – uwagi w świetle projektowanych zmian Kodeksu postępowania cywilnego*, „Monitor Prawniczy” 2022/8

**Mendrek Aneta**, *Znaczenie złożenia lub dołączenia dokumentu do akt sprawy w świetle art. 243<sup>2</sup> k.p.c.* (w:) *Dostęp do ochrony prawnej w postępowaniu cywilnym*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021

**Rodziejewicz Piotr** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. 2023, t. 1, E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Warszawa 2023, Legalis, komentarz do art. 128<sup>1</sup>

**Rylski Piotr**, *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.07.2019 r. w ogólności*, „Palestra” 2019/11–12

**Sieńko Małgorzata** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 1, *Art. 1–477<sup>16</sup>*, red. M. Manowska, Warszawa 2022, LEX/el., komentarz do art. 243<sup>2</sup>

**Szancilo Tomasz** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Szancilo, Warszawa 2023, t. 1, komentarz do art. 128<sup>1</sup>



- Szczurowski Tomasz**, *Prekluzja twierdzeń i dowodów w nowym postępowaniu gospodarczym (w:) Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, red. M. Dziurda, T. Zembrzusi, Warszawa 2021, LEX/el.
- Tacij Przemysław**, *Zakres dowodu z dokumentu w świetle art. 243<sup>2</sup> k.p.c.*, „Przeгляд Sądowy” 2022/4
- Turczyn Arkadiusz (w:)** *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. O. Piaskowska, Warszawa 2021, LEX/el., komentarz do art. 243<sup>2</sup>
- Wołodkiewicz Bartosz**, *Zmiany w postępowaniu dowodowym wprowadzone nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r. (w:) Reforma czy kolejna nowelizacja? Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC*, red. P. Rylski, Warszawa 2020, Legalis/el.
- Zembrzusi Tadeusz**, *Koncentracja materiału procesowego – w poszukiwaniu właściwej drogi (w:) Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, red. M. Dziurda, T. Zembrzusi, Warszawa 2021, LEX/el.